

# **Digitales Brandenburg**

**hosted by Universitätsbibliothek Potsdam**

## **Sefer Me'or ha-golah**

**Lehmann, Marcus Lehmann, Marcus**

**Ṽilna, 650 [1889 oder 1890]**

הדגובה ז.ז.

**urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9244**

## הבוגרה .

ימים עברו ותכל כל עבודת מלאכת הכסא הנלמד  
 ויען כי ראה המלך מראש עוד בטרם כלתה המלאכה כי  
 הארמון יצר מהפנים בו הכסא הגדול הזה, על כן צוה לה  
 ולהאריך שערי הארמון המוביל אל מקום מעמד הכסא. המעלה  
 באזיל קרא לכל השרים הגדולים רבי מלכותו לבוא  
 קאנסטאנטינאפעל ליום המועד אשר בו יציגו את הכסא  
 מקומו בחדר היכל הקיסר. ויתאספו כלם בתוך הארמון ויכנסו  
 ויחכו בכליון עינים על האמן רבי גרשם אשר הוביל את  
 בעודנו לופה בשמלות ומשי חתולתו, ויהי כאשר  
 המסך והשמיכות והכסא נגלה לעיני הרואים, פרצה ת  
 שמחה וקול היוד נשמע כקול רעם בגלגל מפי כל הנאמ  
 ועינם לא שבעה לראות את המהוה היקר הזה. כל החי  
 הבהמה העומדים על מעלות הכסא נראו לעיני הנאספים  
 נשמת רוח חיים באפם, ועיניהם המזהירות מאבני ספיר  
 חפץ יקרות מאד, נוצצו כשביבי-אש ויבריקו בברק  
 כעין החשמל.

אחרי אשר התבוננו על כל חלק מחלקי הכסא  
 חודרת, השתוממו ויתפלאו על רחב לב האמן אשר  
 וגם חקרם, ויאמר הקיסר: נפלאה היא בעיני מדוע  
 היונה את הנץ בפיה, היונה התמה תשתרר על הצפור  
 והשודר הזה! "ואת תלמדנו לדעת" ענה רבי גרשם "מ  
 פי ה' המושל בכל, תעוז יד החלש על הגבור, ונקי  
 ובר הלבב תרום ימינו על עושה רשע פועל און — ועתה  
 מלכות יהי נא הסדך לעלות על הכסא".



באזיל הציג כף רגלו על המעלה הראשונה, וכרגע  
 קומם השור מרבעו ויגעה בקול גדול, והנשר ארך האבר הגביה  
 ויניע כנפיו ברעש וקול המולה. אימה גדולה נפלה על  
 יסר ויבהל מאד ובצעדים נמהרים נסג מהכסא אחור. "עלה  
 תה האמן, לראשונה" אמר הקיסר לרבי גרשם "למען אראה  
 הנמר גם אני איך לעלות על הכסא מבלי יקראני אסון".

דומיה איזמה שוררת בבית, ועיני כל הנאספים נשואות  
 רבי גרשם אשר קרב לעלות על הכסא. בעלותו על  
 המעלה הראשונה והנה קם השור ממקום מנוחתו ויגעה בקול,  
 הנשר הגביה עוף ויצפצף בכח קולו גם הוא. בצעדו על  
 המעלה השניה קפץ הזאב מרבעו ויפתח את לועו המוצק  
 וכשוקק לטרף הוציא את לשונו לעמת השה התמים  
 קם ממולו וישרוק בקול ילל; וכן קם הנשר עם הגמל  
 המעלה השלישית וגם הנשר עם התפי על המעלה  
 הרביעית. נוצות התפי היו מעלפות בספירים וכל אבני הפץ,  
 ויתנוססו ביפעת זהרם. ובקומו על רגלו ויפרוש כנפיו ונוצותיו  
 וישתוממו כל הרואים על מראיהם המופיעים ויפי  
 על המעלה החמישית כמו החתול והתרנגול ויהגו  
 והיונה עם הנץ על המעלה הששית כמו גם הם  
 בהגיע רבי גרשם למרום קץ הכסא לא מהר  
 רק נשאר עומד על רגליו רגעים אחדים, ואז נשמעה  
 כל החיה והבהמה ושאון קולם גם יחד צפצוף הצפרים ומשק  
 אשר נעמו לאזני כל הנאספים כקול כלי שיר מנים  
 ועגב, יען הכינם האמן ויסדרם במשמרים ישרים לבל יתבולל  
 בקול האחד בקול רעהו. אחר כן ישב על מקומו, ופתאם עצרו  
 כולם מהשמיע במרום קולם וידומו, אך הנשר ממעלה הרביעית  
 התנשא ויקח את כתר המלכות בפיו וירחף ממעל לראש רבי



גרשם, ובשובה ונחת שם את הכתר על ראשו, וככה  
ממעל לו כל עוד ישב רבי גרשם על מקומו.

וכל הנאספים אשר עד כה נצבו כעמודי שיש  
עמדם בלי נוע, ויביטו על כל מחזה ועל כל תנועה א  
חזו ברבי גרשם, הריעו עתה בקול תרועה גדולה, וקול שם  
ותרועת הידד התפרצו מפיהם, והקיסר גם הוא מחה כף וי  
ויכרכר משוב לב.

וכאשר קם רבי גרשם ממושבו, לקח הנשר את הכ  
מעל ראשו וכל החיה שבה לשאוג ולנהום, להנות ולצפצף,  
אשר ירד מכל המעלות ויעווב את הכסא.

אחרי כן עלה גם הקיסר על הכסא, וכל החזיון הנפל  
הזה שב שנית לעיני כל הרואים. אין אמר ואין דברים לתא  
את שמחת הקיסר ואָשרו, ואחרי רדתו ממעלות הכסא נפ  
על צוארי האמן המשכיל ויחבקו לעיני כל השרים הנאספים  
אחר כן הסיר טבעת יקרה מעלפת ספירים מעל ידו, ויתנה לרב  
גרשם ויאמר: "דע נא כי עוד עיכרך אתי ופעלתך לפניך  
כי שכר טוב אשלם לך בעד עמלך, אך בראשונה קח נא  
את הטבעת הזאת מידי, והיא תהיה לך למגן ולסתרה מכל  
רע לבל יקרך כל אָון, בכל צרה ואסון כי יבואו עליך, או  
איש כי יכך בשוט לשון ויביאך בפלילים, או תראה לנגד  
עיני את הטבעת הזאת והיתה לאות ברית ביני וביניך עד  
עולם, ובזכרי את הברית הזאת לא אמיש חסדי מאתך נצח".  
רבי גרשם השתחוה אפים ארצה ויברך את הקיסר בכל  
לבבו וילך וישב לביתו.

כראות הסרים יאהאן את כל הכבוד והתפארה אשר אָצל  
הקיסר על רבי גרשון, נפלו פניו מאד, וימלא חמה וזעם,  
נקם וקנאה על רבי גרשם איש חרמו, וימתר וישב אל היכלו

(מאוה"ג)



סר וזעף וישלח ויקרא את בן אחותו מיכאל מפאפלאגאניען לבוא אליו .

"מיכאל! אמר אליו יאהאן בבואו אל הבית "האם לא הגדת לי לפני ימים רבים כי אהבת נערה עבריה אחת?".  
 "אבל אנכי אשבע לך אדוני דודי כי מאז ועד עתה לא ראיתיה כאשר הבטחתי לך ופקודתך שמרה רוחי". "ידעתי בני ידעתי כי אחרי דברי לא תשנה; אך לא זאת היא מטרת שאלתי. הידעת מה היתה אחרית הנערה הזאת?". "לא ידעתי ולא שמעתי מאומה דודי יקירי" ענה מיכאל במנוחת לב.

"ואני אספר לך. אביה מת בליל התבערה הנוראה, אך במרם עזב את ארץ החיים לקח אותה לאשה האמן היהודי גרשם אשר מלא כל הארץ כבודו ותהלתו בעת הזאת".  
 "ולמה תספר לי את הדברים האלה, דודי היקר?".  
 "הטח אלי אונך ושמע. אני אחשוב כעת מזמה עמוקה, ורעיונים נכבדים ונמרצים יתגעשו בחפי לבבי, ולמען הוציאם לפעלת אדם דרוש לחפצי כי תהיה אתה בני זרוע לי".  
 "צוה עלי אדוני דודי כהפצך כי סר למשמעתך אנכי".  
 "אתה בני ידעת את אשר בלבי להיטיב לך. ידעת את מטרתו הנשגבה אשר בה כל מעיני להושיבך לכסא באחרית הימים ולהכתיר את ראשך בנזר מלכות בארץ הגדולה הזאת, אמנם גם זאת לא נעלמה ממך, כי רק אז תהיה לאל ידי להפיק מאויי וחפצי, אם אשאר על פני לעמוד בראש כל שרי המלוכה עד מות שני הקיסרים באזיל וקאנסטאנטין, אפס כעת הנה ירגז כסאי תחתי ומאד מאד יראתי פן יהדפוני ממצבי".  
 "מה זה תדבר אדוני דודי, זאת לא יִתְבַּן!"

"אבל לדאבון לבי אמת נכון הדבר!". "ומי הוא זה העומד לשמן לך בדרך?". "היהודי הארור הזה, גרשם אלהים יורידהו לבאר שחת, בכל זאת אאמינה דודי מחמדי כי התל

תהתל

(מאוה"ג)



תהתל בי, כי איככה יוכל היהודי השפל והנקלה הזה להרגיזך ממנוחתך?

התולים רחוק ממני אבל קשט אמרו אמת הגדתי לך. הקיסר הפה בסנורים ויואל להאמין כי גרשם חכם מאד יתר מכל האדם אשר על פני האדמה; והוא לא ידע כי כל חכמתו ותחבולותיו אך מעשה כשפים והבלי קוסמים המה".

האשכור מרצהים להגות אותו מן המסלה? אמר מיכאל. "לא כן בני, לא בחיל ולא בכח נגבר עליו כי אם ברוח חכמה עצמה ותחבולה נגיע למטרתנו. אני ידעתי את באזיל כי רוחו יגוד הנה והנה כנוד קנה בים, ואף בשריו לא יאמין וברואי פניו ישים תהלה. והיה אם לא תצלה בידי המרצה לגזור את רבי גרשם מארץ החיים כי אז הכלה אלינו הרעה מאת הקיסר, וראשינו צפויים אלי קרדום ההורג. ועל כן נתחכמה ונתור לנו דרך אחרת לצוד אותו ברשת ערומים ולהפילהו לבאר שחת לבל יוסיף קום. אולי תוכל מיכאל לגנוב את לב אשתו! אולי יודע לנו על פיה מעט מתחבולות קסמיו ומעשה כשפיו, ואז נוכל להקריבו למשפט ולהאשימו; לך נא לביתו, ואתה הלא ספרת לי כי העבריה אוהבת אותך". אבל אנכי עזבתיה מעת ההוא עד היום הזה והיא תקצפני ולבה יזעף עלי ענה מיכאל. הקבד ממך לברות לה דבר כזב אשר יכסה על כל פשעיך נגדה? הגד לה כי נקראת לצאת בצבא המלחמה, וזה מעט אשר שבת לביתך, אף תבטיחנה כי תקחנה לך לאשה, אם רק תפרוק את עול אישה מעל צוארה, ועינך לא תחום על כלי זהב ואבנים יקרות לתת לה להרעיש את לבבה, ועלי לשלם לך כפלים ככל אשר תוציא על הערמה הזאת אשר לה כל משאת נפשי".

ולא אחר מיכאל לעשות דבר דודו, כי עוד בעצם היום ההוא עם פעמיו לבית רבי גרשם, בבואו אל הבית

(מאוה"ג)

מצא



מצא את מעליטטא לבדה בחדר ואין איש מאנשי הבית אתה .  
 כראותה פתאם את מיכאל , הגיחה נאקה איומה ממעמקי  
 לבבה , והוא מהר ויגש אליה ויאבה לחבקנה , אך היא נשמטה  
 מזרועותיו בחוקת היר .

„אדון“ קראה מעליטטא ועיניה מפיקות זעם וכעס , מה לי  
 ולך כי באת אלי היום ? הן אתה עזבתני ולא שבת אלי עוד ,  
 ועתה הנני נשואה לאיש“ .

מעליטטא דבר מיכאל בקול בוכים , אהה מעליטטא  
 מדוע ככה עוללת לי ? . „ומדוע לא שבת אלי מיום נועדנו  
 שנינו ?“ . הנה , מה רבו אנהותי וצרות לבבי , כי לא יכולתי  
 לשוב אליך ! עוד ביום השני אשר נשבעתי לך באהבתי ונפרדתי  
 מעליך , נפקדתי לצאת בצבא הקיסר למלחמה על הבולגארים , שתי  
 שנים תמימות חלפו בקצף על פני שבולת מים מיום נרחקתי  
 ממך , ועיני כלות אליך כל היום ואין לאל ידי . בהיותי  
 בשדה המערכה וחיי תלואים לי מנגד , אז זכרוך בא לפני  
 וישב את רוחי , והי כל ישעי וכל חפצי להשאר עוד בחיים  
 למען אשוב לראות את הוד פניך ולהיות קרוב אליך , כי זולתך  
 לא חפצתי בארץ , וביום אתמול שבת לקאנסטאנטינאפעל ,  
 ותהי ראשית דרכי להתראות את דודי ולגלות לו את מצפוני  
 לבבי : כי אהבתיך אהבה עזה כמות . והוא אשר מאהבתו  
 אותי לא ימנע כל חפץ ממני , ישרו דברי בעיניו ויתן לי  
 את משאלות לבי , דרשתי אחרי אביך ויגד לי כי איננו עוד  
 בחיים , חקרתי אחריו והנה הה ! הקשבתני כי נשאת לאיש  
 יהודי נבזה ונמאס ! מעליטטא , מעליטטא ! מדוע ככה עוללת לי ? !

בכלות הנוכל והצבוע הזה את דבריו נשא את קולו  
 ויבך . גם מעליטטא בכתה בכי תמרורים . „הוי“ קראה  
 מעליטטא „ומאין יכולתי לדעת כי עוד לא נמח זכרוני מקרב  
 לבך  
 (מאוה"ג)



לבך? ולא פקדתני במכתב אף פעם אחת? . אם כן; לא השגת  
איפוא את מכתבי אשר הריצותי לך?"

"אין גם אתר?" כן, כן הדבר לדאבון נפשנו. בעתותי  
כלחמה כל הדרכים אבלות, והצירים כלם כעשן לעיני שולחיהם  
כי לא יגיעו למחוז הפצם".

"עתה אדון עזב נא את ביתי, כי כרגע יוכל אישי  
או דבורה לשוב אל הבית". "מי זאת היא דבורה?". "האשה  
הראשונה אשר לאישי". "מה זה תשמענה אזני, היהודי הארור  
הזה לו שתי נשים כעובד אלילים — עוד אשה אחת זולתך,  
אשר היא לך לצרה, ואף תחרישי ותתני בעפר פיך? האלהים  
אם לא בקרב ימים מעטים אשנה את פני הדבר הזה?". "ומה  
בלבך לעשות?". "עוד לא אוכל לדעת, אך זאת אדע נאמנה,  
כי האמנם נשאת לאיש, בכל זאת תהיה לי לאשה, לי ולא  
לאחר... ראי נא ידידות נפשי את אשר הבאתי לך משלל  
אויבי ארצנו!".

ובדברו הוציא מחיקו צמיד זהב יקר מאד מעלף ספירים  
ואבני חשן. מעליטטא התפלאה מאד ותלשוש עיניה על  
הקרי היקר הזה. "קחי נא זה" אמר אליה מיכאל "כי רק  
לך יעדתי".

מעליטטא היתה תפושה רגעים אחדים ברב שרעפיה  
בקרבה ותמאן עוד לקחתו, אך מיכאל אמר: "התמאני לקחת  
למזכרת אהבתנו את מתנת ידי אשר רק בדמי חיי ובהשליכי  
נפשי מנגד הצלתיה מיד האויב בעבורך?".

או לקחה מעליטטא את הצמיד מיד מיכאל ובנפש  
סוערה נפלה על צוארו ותחבקהו. אתרי אשר הבטיחתהו  
לבוא ביום המתרת במקום סתר אשר יעד לה מיכאל, עזב  
את הבית וילך לו. ומהיום ההוא והלאה נועדו שניהם יחדו  
מדי יום ביומו. ומעיני רבי גרשם ואשתו הרבנית דבורה

נעלם

(מאה"ג)



נעלם המעל הזה, ולא ידעו צאתה ובואה, וארחה ורבעה  
זרו למו.

## ח.

### השבר.

אתרי אשר כלה רבי גרשם את כל מלאכת הכסא  
ויעמידהו על מכונו, ואתרי אשר נחל כבוד ויקר תהלה  
ותפארת מכל עברים בעד עמלו וחכמתו, שב בעליצות נפש  
לביתו. שתי נשיו מהרו יצאו לקראתו והוא ספר להן מכל  
אשר עשה ומכל הכבוד והגדולה אשר חבלן נפלו לו בנעימים.  
אמנם לעתים היתה רוח חבלה מאד, לבו נשבר בקרבו ועצב  
עו התגעש בחבו; יען לבו חזה מראש כי נכונים לו ימי  
חשך, כי לא נעלמו ממנו פני יאהאן הזועפים, ואש עברתו  
וקנאתו המתנוצצת מבין עיניו הלמושות, מלאו את כל בתי  
נפשו יגון ובלהות, אך זאת היתה כל נחמתו כי נתן לו הקיסר  
את טבעתו להיות לו לאות אהבה וחסד בכל עת צרה וצוקה,  
ועל כן הבלוג עלי יגונו וישקט את רוחו ההומיה.

עתה שב רבי גרשם לחדר למודו, ויקח לו את ספר  
התלמוד אהוב נפשו ויאמר: אהה! מה רבו הימים אשר הלפו  
ואינם, ותלמודי היה מונח בקרן זוית, ולא שמתו לבי אליו  
להגות בו ככתוב; כל מחשבותי והגיון לבבי נהיו לשלל  
למלאכת הכסא הגדול אשר בניתו בעד הקיסר באויל.

רבי גרשם הגיע בכתיבת באורו להתלמוד עד מסכת  
חגיגה מקום אשר יספר שם כי מנחם (האב בית דין בנשיאות  
הלל) יצא, להיכן יצא? אביי אמר: לתרבות רעה, רבא  
אמר: לעבודת המלך.

את אשר אחזה לי אני אמר רבי גרשם כי הענקים  
האלה אדירי התורה אביי ורבא שניהם יחד לדעה אתה